Sveriges advokatsamfund

Stockholm den 30 oktober 2026

R-2026/1554

Till Landsbygds- och infrastrukturdepartementet
L12026/01284

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 26 juni 2026 beretts tillfälle att yttra sig över promemoria Föroreningar förorsakade av fartyg.

Sammanfattning

Advokatsamfundet tillstyrker i huvudsak promemorians förslag, men anser att metoden för vattenföroreningsavgiftens bestämmande bör justeras av rättssäkerhetsskäl, dels för att förbättra förutsebarheten, dels för att uppfylla det bakomliggande reviderade direktivets krav på beaktande av grad av ansvar och skuld.

Synpunkter

Advokatsamfundet har ingen erinran mot det föreslagna tillvägagångssättet att utvidga det redan existerande systemet för vattenföroreningsavgift till att omfatta fler utsläppstyper. Utredaren har förtjänstfullt redogjort för förslagen och dessa är i stora delar väl avvägda. Advokatsamfundet vill dock särskilt fästa uppmärksamheten på följande tre frågor.

Vattenföroreningsavgiften – Rättssäkerhet i avgiftsbestämningen för nya utsläppstyper

Promemorian föreslår att vattenföroreningsavgiften för de nya utsläppstyperna ska bestämmas genom jämförelse med den befintliga oljetabellen i 8 kap. 3 § lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg, med ledning av kategoriseringen av ämnen enligt 2 kap. 17 § förordningen (1980:789) om åtgärder mot förorening från

Laboratoriegatan 4, Box 27321, 102 54 Stockholm
Tfn 08-459 03 00, advokatsamfundet.se, info@advokatsamfundet.se

fartyg. Vidare föreslås att en jämförelse med hamnarnas avfallsavgifter och liggetidsavgift kan användas i de fall en jämförelse med tabellen inte kan göras eller framstår som mindre lämplig.

Advokatsamfundet delar utredarens bedömning att det är lämpligt att fortsätta med en inarbetad och beprövad metod för avgiftsbestämning, såsom den för utsläpp av olja. Kategoriseringen av ämnen anger dock endast en relativ skadlighetsgrad och ger ingen närmare vägledning för hur ett visst ämne ska omräknas till ett jämförbart oljeutsläpp. Advokatsamfundet anser att denna otydlighet medför en risk för skönsmässighet som är svårförenlig med den förutsebarhet som ska finnas för en sanktion av straffkaraktär. Metoden för avgiftsbestämning bör preciseras ytterligare, exempelvis genom bemyndigande till Transportstyrelsen att fastställa enskilda tabeller eller omräkningsfaktorer.

Vattenföroreningsavgiften – Strikt ansvar och kravet på att beakta grad av ansvar eller skuld vid avgiftsbestämningen

Det reviderade föroreningsdirektivet anger i artikel 8d.1 b att graden av ansvar eller skuld, i den mening som avses i den berörda medlemsstatens rättssystem, ska beaktas vid avgiftsbestämningen. Promemorians förslag bygger dock på ett strikt ansvar med uppsåt som enda försvårande omständighet, vilket motiveras med att det knappast finns behov av en reglering som anger i vilken mån olika grader av oaktsamhet ska beaktas, eftersom en sådan reglering inte framstår som effektiv.

Det är Advokatsamfundets uppfattning att en lösning inom ramen för ett system med strikt ansvar som endast tar hänsyn till uppsåt, eller icke-uppsåt, inte är tillräcklig för att uppfylla direktivets krav på beaktande av grad av ansvar eller skuld. Om strikt ansvar ska vara gällande för påförandet av vattenföroreningsavgift måste graden av ansvar ges större plats vid bestämningen av avgiftens storlek; i annat fall uppfylls inte direktivets krav.

Straffbestämmelserna – Straffskärpningens begränsade räckvidd mot utländska fartyg

Promemorian berör de begränsningar som följer av bland annat 2 § lagen (1996:517) om begränsning av tillämpningen av svensk lag vad gäller vissa brott begångna på utländska fartyg och artikel 230 i FN:s havsrättskonvention, men gör det i anslutning till bestämmelserna om medverkansansvar utan att koppla detta till den föreslagna bestämmelsen om grovt brott. Utanför territorialhavet är bötestaket ovillkorligt, vilket

innebär att den nya straffskalan om sex års fängelse för grovt brott aldrig kan tillämpas mot ett utländskt fartyg, oavsett om gärningen är uppsåtlig eller oaktsam. Inom territorialhavet kan straffskalan tillämpas endast om gärningen är både uppsåtlig och allvarlig, vilket innebär att den är utesluten vid varje oaktsam gärning.

Advokatsamfundet vill fästa uppmärksamheten på denna begränsning och den påtagliga skillnaden i praktiskt genomslag som den medför för svenska respektive utländska fartyg samt för de som arbetar ombord. Frågan berördes delvis 1999 i samband med samfundets remissyttrande över Oljesläppsutredningens betänkande (SOU 1998:158) men är åter aktuell, särskilt mot bakgrund av den höjda straffskalan.

Samma begränsningsregler torde gälla även för de föroreningsbrott från fartyg som ska regleras genom 2024 års miljöbrottsdirektiv, vars genomförande bereds i ett separat lagstiftningsärende med sikte på en straffskala om upp till åtta års fängelse.

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Mia Edwall Insulander